

12 nap 12 ház Ki mint él

4. Ligeti Erika

Mikor először meglátogattuk, ölében, gyermekével fogadott.

— Ilyen srácot még nem láttam. Nem eszi a paprikás krumplit... — mondta és mi bocsánatot kértünk a zavarásért, „majd később visszajövünk ...”

Egy óra múlva kerestük. — Várta magukat, biztosan itt van valahol a környéken — mondták a szomszédok.

Ligeti Erika szobrászművész, nyakában Benedekkel futva érkezik.

Nápolyival, keksszel, omlós süteményekkel, kávéval kínál.

— A művészet mellett háziasszony is?

— A fiának jobb lenne egy „igazi” mama, aki minden idejét vele tölti; nincs szerencséje...

— És a férje?

— A férjem szakmabeli, a Képzőművészet című folyóirat munkatársa, úgyhogy ő beletörődött...

— Gyümölcsöt tett el?

— Igen. Rámtörtek a telep asszonyai egy kosár cseresznyével: „most pedig, Erika, befőzünk...”

— Főzni szeret?

— Sütni szeretek: palacsintát. Mindig odaégetem, s csak most tanultam meg rendesen átpördíteni.

— És az ilyen kérdések miatt nem szokott megsértődni?

— Miért? Előbb tudtam kispasztikát csinálni, mint palacsintát. Nyilván ezért érdekli jobban az utóbbi.

Nevet. Szemüvege mögül pajkosan hunyorít.

— Nagy szobrokat egyáltalán nem csinál?

— Kispasztikákat, érmekeket készíték. Megrendeléseket általában arra kapok.

— Az nőiesebb munka.

— Talán azért. De én sohasem szégyelltem, hogy nő vagyok. És az ilyen „megkülönböztetésekért” sem haragszom. Bár szerintem nő is megélhetést a művészettel szemben ?

— Megélhetés kis em-mel, művészet naggyal.

— Tehát, aki nem kap megrendelést és nem veszik a képeit, ámde tehetséges, éljen könyöradomány okból?

— Nem. Dolgozzon addig, amíg el nem ismerik. Legyen például — rajztanár.

— Könnyű azt mondani...

— öt évig én is tanítottam

készíthet nagy szobrot. Én azért csinálom az érmekeket, mert grafikai ösztönömet élhetem ki bennük.

Mutatja őket. Sorban: a Lenin-centenárium pályázat díjat nyert érmeit, a szentendrei napok emblémájával díszítettet — ebből nyolcat csinált, hogy válogathassanak.

— Elsőbrendűnek tartja a

egy általános iskolában. Utána lettem csak ösztöndíjas.

— Embereszménye?

— Mindenki, akinek lelke van és terve. Közel áll hozzám a játékosság, szeretem a mesevilágot. „Félek a játszani nem tudó embertől.” - József Attila mondta.

(PMH_1970. október 09. Tamás Ervin)

Ligeti Erika műtermében

Fiatal ember, művésznak még inkább, de már jó néhány esztendeje a magyar éremművészek legjobbjai között tartják számon a kiállítások látogatói. 1934- ben született Budapesten, a Képzőművészeti Főiskola után öt évig rajztanárkodott Mindössze huszonegy éves, amikor két terrakottájával már ott szerepel a VI. országos képzőművészeti kiállításon, a Múcsarnokban.

Kitűnő, sokat ígérő kezdet; tehetségének és intellektusa frissességének, szellemes, bölcs iróniájának köszönheti, hogy az indulása óta eltelt tizenhét esztendőben pályája töretlenül fölfelé ível, hogy ott volt minden nagyobb országos tárlaton, és éremművészként máris a legrangosabbak közé sorolják. Műveit önálló kiállításon 1964- ben mutatta be

Hódmezővásárhelyen, 1969-ben Budapesten, a Derkovits-teremiben,

1970-ben Debrecenben, 1971- ben Budapesten, a Múcsarnokban, s az elmúlt hónapban az V. abonyi őszi tárlaton, az Abonyi Lajos Falumúzeumban.

Művésznak ideális környezetben, Szentendrén él, itt is a Kálváriától még tovább emelkedő domb tetején épült új művésztelepen, ahonnan belátni a sok tornyú, hangulatos várost Vasárnap, kora délután van, férje nyit ajtót, egyedül olvasgat a paraszti bútorokkal, falusi kerámiákkal berendezett (előzoba-hall-veranda- télikert együttesének szerepét betöltő) helyiségben, ő egy negyed óra múlva jelenik meg, végre sikerült elaltatnia fiukat. Műveit régóta ismerem, pályája alakulását nyomon követem, mint több, figyelemre érdemes művésztársáét, személyesen most találkozom vele először, de alig néhány perc múltán nyugtáznom is kell magamban egyénisége meghatározó vonását, közvetlenségét, barátsággra, gondolatok cseréjére kész, kitárt lelkét-szellemét. Pedig talán az újabb negyed óra sem telt el, de mintha évek óta ismerném, mintha legutóbbi, félbeszakadt beszélgetésünket folytathatnánk művészetről, utazásról, Lenin egyéniségéről, Inezza Armand- ról

Épp ilyen magától értetődően megyünk beljebb a lakásba, a műterembe. Képzőművészekkel az elmúlt két és fél évtizedben kötött barátságaimnak sok ilyen találkozást köszönhetek, de máig sem vesztette el számomra mindig ünnepi jellegét a műteremlátogatás. Hiszen alkotóműhely ez, ahol egy-egy tehetséggel, kutató -kísérletező-teremtő szenvedéllyel megáldott ember dolgozik-birkózik a kimondásra érdemesnek-érettnek érzett témával-gondolattal, s a hozzá legmegfelelőbb anyaggal és e kettő együttese által megszabott-lehetséges formával. Kész, félig kész munkák, s éppen elkezdett vázlatok sorakoznak itt is az asztalokon, polcokon, a műterem közepén fölállított állványokon.

Ligeti érzelmi-szellemi birodalmát elárulják az olvasónak, ha felsorolom néhány munkája címét. Íme, legutóbbi két kiállításából válogatva. Kisplasztikák: Önportré (öniróniájának legelső, remek telitalálata), Guggoló, Ikrek, Gyurka, Benedek, Niko Pirosmanisvili, Umb, Csöppencs, Fából faragott királyfi, és érméiből: Kalózok szeretője, Kodály, Páva, Ehnaton, Copernicus, Ember

születik, Hyppi-Hyppi, Tükröm a világ, Család, Béke, Pávává- válván, Régi idők mozija, Szentendrei Hetek, 1970, Kettős önarckép, Sárkánylánykám.

Munkái hűen tükrözik szelleme vonzalmait: sűrűn felbukkannak érmein a történelem és művészet nagyjai, az ókori Egyiptom kiemelkedő fáraójától Ehnantontól kezdve Copemicusig, Kodályig. Vibráló szellemességét, humorát sejtetik az olyan címek, mint a Páváváválván vagy a Sárkánylánykám.

Az egyik asztalon zeneművészek éremportréi várakoznak a munka utolsó fázisára, a másikon fölfedezek hármat a szentendrei sorozatból, a harmadikon egy új pályázatra készülő érem variációi; még gipsziben vár a végső megfogalmazásra.

A műterem közepén két életnagyságú szobor gipszváltozata, az egyik Tamási községbe kerül majd, a másik Budapestre, az Üllői úti szülészeti klinika elé. Ez utóbbi ismét a sűrűn felbukkanó téma: anya gyermekével. Ősrégi, hálás témája a képzőművészetnek, Ligeti is ki tudja, hányadszor fordul hozzá, ez a szobor mégis képes újat mondani, ami megkapja az embert. Pedig csupán a két figura testtartása és egy bekomponálása jelenti rajta az újat, a gesztus eredetisége-ötletessége azonban szinte mindent el- dönthet egy szobrászati alkotáson.

Hogy mikor lesz kész a két szobor? Pontosan még maga sem tudja. Hiszen valójában máris kész, nem sok kellene ehhez a változathoz, hogy utána önteni lehessen. Az is lehet azonban, hogy még egyszer - kétezer újból megfogalmazza, az aprólékos csiszolgatás-finomítás helyett gyakran inkább ezt választja. Nyugtalan alkat, éltető eleme a kísérlet, a fáradhatatlan keresés. Kiemelkedő tehetségű művész.

PMH, 1972. november 14. (Gergely Mihály)

Emlékezés Ligeti Erikára

Ligeti Erikát 50 éve ismertem meg, amikor 12 éves koromban ő lett a rajztanárom a vári *Táncsi cs Mihály*

Általános Iskolában, ő akkor 25 éves volt. Nem sokkal később, eszembe sem jutott, hogy más is lehetnék, mint szobrász... Mikor először belépett az osztályterembe azt hittük, hogy egy új osztálytárs érkezett, le is tegeztük rögtön, amit nem nagyon bánt de később persze Erikából Erika néni lett. Nagy hatással volt rám, úgy is mondhatnám, hogy életem egyik fő sorsformáló személyisége volt. Jó volt vele lenni gyermekként és felnőttként is később, talán, mert ő nem vesztette el a világra való gyermeki rácsodálkozást és kíváncsiságot. Kevés felnőtt tudott úgy lelkesedni, mint ő.

Szeretett mesélni, gyereknek-felnőttnek egyaránt, önmagáról, másokról a világról. Meg szeretett kötni, egy időben mindenkinek kötött, imádott olvasni, elképesztő lelkesedéssel vetette

bele magát mindenbe, de azt hiszem dolgozni is legalább annyira szeretett, ha nem jobban.

Mert *Ligeti Erika* szobrász volt, ez is legalább annyira a lényéből fakadt és ugyanannyira a része volt, mint az elképesztő lendülete és életenergiája!

Mindig is lenyűgözött, ahogy az emberekkel bánt. Noha szobrász volt - nem is akármilyen - a vizualitás tehetsége mellett, nagyon is verbális volt és remekül tudott másokkal kommunikálni és hatalmas energia bedobással tudott dolgozni másokért. Nem hinném, hogy valaha mondott volna nemet bárkinek is, ha módjában állt segíteni.

Erika macska volt, öntörvényű, szabad és játékos. A már említett gyermeki rácsodálkozás, naivitás és báj, pedig egész életében sütött belőle. Erika mindenkiről a lehető legpozitívabbat feltételezte, azt is nagyrészt ő értette-érezte meg velem, hogy minden ember valójában egyenrangú.

Nagy összetartó volt. Aki volt vele valaha művésztelepen tudja, hogy hogyan volt minden társaság lelke, motorja, mindig a közösségért. És közben szobrászként sem pihent. Sokszor a művésztelepeken alvás helyett forró zuhanyt vett és dolgozott tovább. Főnixmadár volt, hirtelen hatalmas energiákat tudott indukálni magában, mindent elképesztő lendülettel csinált, az ember csak kapkodta a fejét.

Az pedig egy másik csoda, hogy nekem megadatott, hogy ismerhettem és sütkérezhettem a szeretetében.

Majd félévszázad nagy idő, nem is gondolok bele, milyen nagy, hány találkozás, hány születésnap, hány karácsony. Erika zseniális ajándékait nehéz überelni, negyvenedik születésnapomra negyven darab ajándékot kaptam tőle és mindegyiket külön kellett kicsomagolni.

És most itt állunk a városban Szentendrén, ahol felnőtt, alkotó életéből 35 évet töltött haláláig, a „*Navigare necesse est*” című szobra előtt, melynek címe egy ismert latin mondás első fele, az egész így hangzik: „*Navigare necesse est, vivere non est necesse*”, magyarul „Hajózni kell, élni

nem szükséges”.

Azt hogy ennek a latin közmondásnak, az első felét választotta szobra címéül, *Ligeti Erika* egész életére jellemző. Az ő olvasatában azt jelenti, hogy alkotni, létrehozni, működni, dolgozni, törekedni cselekedni kell. Azt már nem is tartotta fontosnak, hogy a gondolat második részét alkalmazza, élni csakúgy, alkotás, cselekedet nélkül számára nem volt soha vállalható.

A szobor, melynek avatására most összegyűltünk, *Ligeti Erika* egy viaszveszejtéses kisplasztikájának ihletett és pontos felnagyítása

Koreny Viktória

által, ez a mű hordozza a

Ligeti Erika

szobraiból jól ismert humort, játékosságot, abszurditást, törekenységet.

Ligeti Erika művészetének központjában az ember áll. Nagyfokú érzékenységgel, empátiával, lírai hangulatú, érzelem gazdag ugyanakkor derűs és életörömmel teli művek jellemzik alkotásait, szobrait, érmeit.

A művészeti közéletben mindig nagy szerepet vállalt, haláláig az Éremszakosztály vezetője, ahogy ő fogalmazta Titoknoka volt. 1994: az év koszorús szobrásza. 1993-tól a Széchenyi Művészeti Akadémia tagja, ezen kívül is sok szakmai kitüntetés és díj birtokosa.

Nagy öröm az, hogy Szentendrén, ha poszt humusz is, egy ilyen sikerült köztéri szobrát avathatjuk.

Balázs Eszter - 2009.10.09.